

pogostoma godi, prepuščati gluhe dečke vednemu spanju za pečjó, tako, da se po cele tedne ne vmijejo ter jim krmizelj in pepel oči skoro zamašita. Jako koristno je, vsej mladini šetanje po travnikih med blagodišečimi cveticami; pogled v zeleno travo krepčá vid vsacemu. Skrbeti moramo za ohranjenje oči pri gluhomutcih tem bolj, ker okó je še edini dar, ki ga še vvrstuje v človeško društvo; ono jim služi mesto našega ušesa in jezika.

Med gluhonemi razločujemo take, ki so že gluhi se rodili na svét, ki tedaj vse svoje žive dni nikoli niso slišali nobene besede. Take prištevamo še srečnejšim, kajti oni saj ne poznajo velike zgube; ne vedó, kako velik dar božji da je uho. Njih odreja pa je najtežavniša. V to vrsto štejemo tudi one gluhomutce, ki so zarad kake bolezni ali hudega udarka na glavo oglušeli, predno so še znali govoriti. Najloža je pa odreja taci, ki so kdaj že govorili, potem pa zgubili sluh in govor. Oni se spominjajo poprejšnjih besedi, in zbudimo jim, ako primerno ž njimi ravnamo, zopet govor. Razločujejo se potem gluhomutci še v tem, da nekteri so popolnoma gluhi, nekteri pa več ali manj slišijo.

Kako naj bi se mutci pripravljali za sprejem v gluhomutnico, povem prihodnjič.

Starozgodovinske stvari.

Aravisci.

Zgodovinska črtica.

Spisal Dav. Trstenjak.

Plinij (*Hist. nat. III. 28.*) imenuje v zapadni Panonii rodič: „Aravisci“; Ptolomej (*III. 16.*) jih naziva: Ἀραβίσκοι.

To ime se tudi omenja v vojnem diplomu, najdenem leta 1841. v gornjem sv. Ivanu zapadno od Budima, ktero je dal cesar Antonin Pius nekemu vojaku iz naroda z imenom: „Eravis“, kar je zlomek za „Eraviscorum“ (glej: *Arneth „zwölf römische Militärdiplome“ Wien 1843.*). Na denarjih iz leta 60—200. pred Kristusom najdenih blizo vesnice Bije, ne daleko od Bude, se berejo imena: RAVISCI, IRAVSCI, in .. RAVIS..; toraj obliki: ARAVISCI in IRAVISCI. (*Arneth „Sitzungsberichte der k. Akademie der Wissensch. XI. 2. str. 308.*). Bili so tedaj Aravisci — Ἀραβίσκοι prebivalci kraj reke Rabe, ktero so Rimljani in Grki imenovali: Arabo. Korenika imena te vode je sansk. rbhu, kar pomenja: albus, lucidus, splendidus.

Raba je toraj stareja oblika in jednaka z Laba, in da so te korenike stari Slovani poznali, ne potrjujejo samo obilna imena rek in rečic v slovanskih deželah, postavimo: Rab, Raba, Rabca, Rabica, Rabča, Rabčica, Rabka na Českem, Poljskem in gornjem Ogerskem; Lab, Laba, Labnica, Labiava, Laborca, Labnov itd., temoč tudi beseda: labod, avis candidus, albus. Staroslov. ръ pa se izgovarja kot: ar, er, ir, primeri: ardeči, arjavi, arženi, erženi, in pa kot: ra, re, ru, zato oblike: Aravisci = Arabiščani, Iravisci, Eravisci = Irbiščani, Erbiščani, zraven tega severo-slovanski jezici med l in r radi vrivajo vokal, primeri rusko: gorod, golos, tako se razjasnujejo oblike: Arabisci, Erabisci, Irabisci — Arabo = РЪБО.

Arabiščanov omenja tudi Tacit govore o Osih, kteri so v Germanii živeli in jednaki jezik, navade in uprave imeli, kakor Arabiščani — „sed utrum Aravisci in Panoniam ab Osis Germanorum natione, an Osi ab Araviscis in Germaniam commigraverint,

cum eodem adhuc sermone institutis moribus utantur, incertum est“ — (Germ. cap. 28), in cap. 43. piše: „Osos panonica lingua coarguit non esse Germanos.“¹⁾

Na gori omenjenih denarjih stoji tudi beseda: BIA-TEC; in prikladnišega napisa ne moremo iskati na denarjih, kot je ta, saj še v stari in novoslovenščini pomenja: bitija, bitje, ὑπαρχίς, pecuniae, Vermögen, Güter, Vorrath, Geld (*Miklošič Lex. palaeoslov. sub voce*), dubrovaški: bitje, Vermögen, Habe, Gut (*Vuk rječ. sub voce*).

Zraven tega panonsko-rimski spomeniki so nam ohranili troje imen Rabiščanov, ktera so čistoslovanska in sicer: BATO TRANTONIS filius Araviscus, annorum L. hic situs est. MOGITMARVS testamento monumentum posuit.²⁾

Bato znamenjuje oče, gospodar, zato se je vladalec Panonov velel Bato, pri starih Čehih se je hišni oče tudi velel: baťa, pri slovaških pastirjih in Bačvanih pa batja znamenjuje gospodarja pastirjev. Tranto je staroslov. ТрѢТЪ, in ima pomene: crabro, custodia, agmen, consortio clypeorum = staročesk. mythičnemu imenu: Trut, ki je ubil lutega zmaja, primeri: Trôtina, Trôtkova, vesi na Štajarskem, soseska Trotkove se veli: Batjikova — Bačkova! Mogitmar je iz korenike mog, posse, valere z adjektivnim sufiksom it, in pridevkom: mar = mër, mir = slav, primeri: Godemarci, Vitomarci, vesi na Štajarskem.

Tako zraven panonsko-slov. besed: kamoš, pino paravija, zabaj znamenovanja za pivo, panuš = panja, platneno oblačilo itd. se je še ohranila beseda: biatec = bitija, bitje, pecunia, in mi imamo nov dokaz, da junaški starodavni Panoni bili so Slovani.

Družbine stvari.

Vsled sklepa občnega zbora priobčuje odbor telovadnega društva „Sokola“ pravila s prošnjo, da naj se dotični nasveti ali popravki izročé do 15. marca t. l. začasnemu starosti „Sokola“.

Pravila telovadnega društva „Sokola“ v Ljubljani.

§. 1. Telovadnega društva „Sokola“ namen je: Dajati podbudo, priložnost in navod pravilnim telesnim vajam.

§. 2. Da društvo doseže svoj namen: a) napravi telovadno učilnico za svoje ude, in postavi za-njo društvene učitelje, ter bo ta učilnica tudi neudom pristopna; b) izdajalo bo knjige in časnike, telovadbo tikajoče; c) napravljalo bo društvene izhode in druge primerne zabave, na priliko: večerne shode z deklamacijami, petjem, glediškiimi igrami, z berili in plesom, potem javna telovanja. V dosego društvenih zabavnih namenov sme društvo svojo lastno godbo imeti.

§. 3. Zabave, ktere društvo napravlja, bodo ali samo za ude ali tudi za druge, z vstopnino ali brez vstopnine.

§. 4. Sokolov odbor sprejema ude v društvo po svoji previdnosti.

§. 5. Vsak ud ima pravico do vseh iz društvenega namena izvirajočih naprav in ima pristop do vseh društvenih glavnih skupščin. Njemu gré pravica: predloge delati, voliti, glasovati, in izvoljenemu biti v odbor. Vsak društvenik ima dalje pravico, društveno obleko

¹⁾ Arneth, loco citato.

²⁾ Arneth „Sitzungsber. der k. Akad. der Wissensch. Philol. Hist. Classe. J. 1853“ str. 308.

nositi, pa le takrat, kadar napravi društvo izlete ali kako veselico.

§. 6. Dolžnosti udov so: a) da namene društva po svojej moči pospešujejo, b) da plačujejo v blagajnico vstopnino, — mesečne in druge doneske, kakor je to odločil glavni zbor (§. 9 d.); c) da so v društvenem življenji brez ugovora pokorni naročilom društvenega odbora in po njem postavljenih organov.

§. 7. Društvena opravila oskrbljuje: a) glavni zbor, b) društveni odbor.

§. 8. Vsako leto konec meseca decembra skliče odbor redni glavni zbor. Razun tega je odboru prosto dano, sklicati izvanredni glavni zbor, mora pa to storiti, ako ga, dodavši vzroke, pismeno nasvetuje vsaj 10 družbenikov.

§. 9. Glavni zbor ima najvišjo pravico v vseh društvenih zadevah in odločuje z nadpolovično večino, naj si bode udov nazočih kolikor hoče. Posebno mu pripada: a) voliti društveni odbor, b) prenarediti društvena pravila, c) potrditi društvene račune in proračune in v namen pregledovalce voliti, d) določiti vstopnino in mesečne prineske za društveno blagajnico, e) sklepati o predlogih odbora ali posamesnih družbenikov.

§. 10. Telovadni odbor obstoji iz 9 odbornikov, ki se volijo v glavnem zboru za eno leto, pa se smejo potem zopet voliti. — Odborniki volijo med seboj starosta in njegovega namestnika, potem učitelja in med seboj razdelé dotična opravila.

§. 11. Društvo ima svoj sedež v Ljubljani, pa ima pravico, soglasno s tem pravili podružnice po kranjski vojvodini napraviti. — Odborniki društva morajo prebivališče v Ljubljani imeti.

§. 12. Odbor opravlja svojo službo brezplačno. Da njegovi sklepi obveljajo, mora biti v seji pričujočih vsaj 5 odbornikov in njihova nadpolovična večina mora pritrditi.

§. 13. Starosta ali oziroma njegov namestnik predseduje glavnim zborom in odborovim sejam, vodi razprave, sklicuje odborove seje, podpisuje s tajnikom vred pravovezalno vsa pisma, potem dopise in naznanila ter zastopluje društvo proti zunanstvu.

§. 14. Odboru pripadajo vse pravice in opravila, ktera niso naročito izročene glavnemu zboru. Odbor napravlja, kar se mu potrebno in za društvo koristno dozdeva, vpelje red, in nadzoruje, da se izpeljuje.

§. 15. Odbor naznanja svoje oglase, kakor se mu potrebno dozdeva, bodi-si po časnikih, bodi-si po posebnih naznanilih.

§. 16. V društveno premoženje spada: a) telovadno orodje in druga oprava, b) vstopnina in redovni mesečni prineski udov ali učencev, c) prostovoljni darovi, čisti dohodki plačanih veselic (ali z vstopnino) po društvu izdanih knjig ali časnikov itd.

§. 17. Društvo se razdruži, kadar to sklene glavni zbor. Glavni zbor, ali če to ni mogoče, določi odbor, kaj se ima zgoditi s premoženjem.

§. 18. Razprtje družtenikov med seboj razsoja odbor, razprtje med odborom in posameznimi družteniki pa veliki zbor dokončno.

§. 19. Društvo ima pravico, umrle svoje ude slovesno na pokopališče spremljevati.

§. 20. Osnovni odbor nabira ude in opravlja odborov posel, dokler prvi glavni zbor ne postavi odbora.

Odbor „Sokola“ v Ljubljani.

Vesel pogovor med kmeti

na trgu kranjskega mesta 17. svečana 1868.

Janez. No, Andrej, kaj pa si danes tako šembrano vesel? Od kodi pa prideš tako svetlega obraza?

Andrej. Pri sodnii sem imel opraviti, in res sem danes ž njo tako zadovoljen, da še nikoli ne tako.

Štefan. Si pa že koga prav stisnil in sodnija ti je pomagala.

Andrej. Štefan! ko te ne bi poznal, da rad burke uganjaš, drugo bi ti pokazal; tako pa ti ne zamerim, posebno danes ne, ker sem tako posebno vesel.

Janez. Kaj neki more to biti? Si mar kakošno erbščino staknil?

Andrej. Erbščine ravno ne, al neko drugo pravico, ki je tudi kos erbščine, ktere sem jaz in vsi moji sosodje veseli, kateri ne znamo nemški.

Janez. Kaj tedaj?

Andrej. Danes se je v kanceliji vse lepo po domače z nami govorilo pa tudi pisalo tako, da sem vse razumel in na koncu vedel, kaj sem podkrižal. (Jože, Jaka in Matevž mu pritrdijo enoglasno). Res je tako bilo.

Jože. Jaz gospôdom nikoli nisem prav verjel, ker so po svoje pisali; zmiraj sem mislil, Bog vedi, kaj pišejo. Glejte, danes pa sem čisto vse zastopil. To je vendar pošteno, da tudi ubogi kmet vé, na kaj da podkriža.

Matevž. Jaz imam zavoljo tega presnetega nemškega jezika že veliko škodo. Dvakrat sem padel v kontumacijo, ker nisem znal sam brati; nesel sem pismo človeku brati, ki se štuli, da zna nemški, pa mi je pozneji dan povedal, kdaj da imam k tožbi priti. Ne lažem se, če rečem, da več kot 200 gold. škode mi je že nemški jezik napravil. Naj ga ima, kdor ga zna; saj mu ga privoščimo; al nam naj ga ne silijo.

Jaka. Meni je ravno taka pela, in v kanceliji so me še z oslom pitali, ko sem dva dni prepozno na odgovor prišel.

Andrej. Sam Bog vedi, da je res to, da sem celih 300 gold. zgubil, ker sem en dan prepozno prisegat prišel. Dohtar Toman me je sicer spet v pravi stan pripravil z rekurzom na višo sodnijo, pa kaj je pomagalo, ker je moj dolžnik med tem vse svoje premoženje iz rok dal, in nisem imel družega prijeti, kakor praznega dolžnika.

Janez. Domačih pisem je res vse veselo, celó v oštarii se je govorilo o tem in vsak je zadovoljen s to prenarredo v naši sodnii.

Jože. Sosodje, jaz sicer tudi kranjskega jezika ne znam ne pisati ne brati, al moj sin Primaž, kateri je v našo šolo hodil, mi je vse prebral, kar sem od sodnije v kranjskem jeziku dobil, in dobro sem zastopil. Jaz sem zadnji čas že enekrat dobil pisma v domačem jeziku iz kranjske sodnije. Poprej pa sem hodil po vsi fari, da sem kakega nemškona vjel, da mi je kancelijski list prežokal, pa velikrat mu je bil toliko kos, kot žaba lešnjeku.

Matevž. Zdaj bo le še našim otrokom in nam naša šola pri fari kaj pomagala in rad jih bom prihodnjič v šolo pošiljal. Do zdaj sem se pa zmiraj branil, ker sem mislil, da ima fant in jaz več dobička, če mi krave pase ali kaj družega dela, kakor če v šolo hodi, in nazadnje ni pečen ne kuhan.

Ko Boštjan ta pogovor sliši, šepetá svojemu prijatlu Martinu blizo te-le besede na uhó: Martin! če pa to obveljá, gré najini „nèc“ rakom žvižgat. Martin! koliko poličev sem ga jaz spil, ko sem kmetom „šrifte“ bral; kako mošk sem bil, ko sem jo v kanceliji po nemški lomil; gospodje so me tudi po gosposko nago-varjali, druge pa so po kmečko rentočili.

Boštjan. Pa saj to ne more biti, da bi to tako ostalo, da bi vsak „pauer“ vedel, kaj da kancelija hoče! To bi bil narobe svet; kaj je mar gospôska zavolj kmeta na svetu, da bi se po njegovem jeziku ravnala! Tega Dežman in Zavašnik gotovo ne bodeta dovolila.